

Jordi Serra Mayoral

El darrer crit

animallibres

1

Una columna de fum

(Mont-ras, Empordà. Octubre de 1543)

En Josep de Can Perich tornava a casa abatut i esllomat després d'un llarg jornal al camp. Tenia les mans adolorides de fer regues amb el tràmec, i uns solcs de suor li dibuixaven impossibles conques fluvials sobre el rostre eixut, enfarinat per la pols. En la seva figura magra, ossosa, lleument vençuda pel pes dels quaranta anys, només els ulls clars semblaven retenir una espurna de determinació. Dins d'aquell cap de cabells escadussers, l'home rumiava, feia números, sospesava opcions...

Estava amoïnat perquè feia mesos que no plovia, els terrossos del camp eren tan secs que amb prou feines s'hi podia llaurar i, per acabar-ho d'adobar, la

pèrdua de la darrera collita els havia deixat el graner quasi buit. Pensava que si la situació no millorava ben aviat no podrien péixer el bestiar i, segurament, l'amo es vendria el mas i llavors... Llavors ja farien prou sort si qui el comprava els volia de masovers. Si no era així, alabat sia Déu!

Quan arribà al cim del petit turó que resguardava el mas, s'aturà un moment a prendre aire, i així, com cada dia, aprofità per contemplar la petita plana on havia transcorregut tota la seva vida. No es cansava mai d'aquella vista: en coneixia cada vessana de camps, cada corriol, cada bosc, i se'ls estimava com si fossin part de la seva pròpia pell. Mentre esperava que el sol s'acabés de pondre, com un rovell d'ou, rere les Gavarres, es feu promesa que mai no en marxaria, per magres que es posessin les coses.

Enlluernat pels rajos ataronjats del crepuscle, que s'allargassaven per entre una franja baixa de núvols esfilagarsats, en Josep va trigar uns segons a adonar-se que hi havia alguna cosa estranya que destorbava l'harmonia del familiar paisatge. Aguditzà la vista per destriar de què es tractava i aleshores distingí una columna de fum que s'alçava de la banda de mar, on una resplendor delatava la inconfusible presència de foc. El cor li bategava amb la força dels mals auguris. «Per què les desgràcies no venen mai soles?», es preguntà, mentre baixava a grans gambades turó avall en direcció al mas. A la

llunyania se sentien els primers repics que cridaven a sometent.

La dona i la filla eren al pati. Quan el van veure arribar, sortiren corrents a rebre'l. Els seus rostres reflectien per igual la sofrença de l'espera i l'alleujament de veure'l tornar a casa d'una peça. Després d'abraçar-lo amb urgència, es van afanyar a explicar-li el motiu de l'alarma.

—El pirata Barba-rossa està saquejant Palamós! El sometent de Palafrugell ja és en camí! Afanya't!

En sentir això, en Josep entrà rabent a l'era i en va sortir brandant unes forques.

—On és en Martí? —demanà, mentre el buscava amb la mirada, nerviós.

—El teu fill ha marxat per afegir-se al primer escamot que passés —contestà la seva dona, abaixant la vista—. Prou que li hem dit que t'esperés, però ja el coneixes...

—Diantre de noi! No té aturador. Algun dia passarà una desgràcia. Au va! —digué a les dones, manant-los la pressa—, entreu el bestiar a casa i barreu portes i finestres. No tenim ni un minut per perdre.

Dit això, el pagès va agafar una torxa, s'allunyà amb pas viu i es perdé en la foscor que havia caigut sobtadament sobre els boscos com a preludi de la tragèdia.

2

Dos amics improbables (Palafrugell, Empordà. Ara)

Era la darrera classe d'una calorosa tarda de finals d'octubre. En Joan i la resta dels seus companys de segon d'ESO estaven tan cansats que els costava un sobreesforç fins i tot sostenir els bolígrafs, per la qual cosa la professora va decidir, amb bon criteri, que era el moment d'oblidar-se del llibre de text de Medi Social i fer alguna cosa diferent per animar-los un xic.

—Tots coneixeu històries de pirates, oi? —va començar, i els alumnes van aixecar el cap intrigats—, de bucaners amb pota de pal i un lloro a l'esquena que recorrien els mars del Sud o del Carib assaltant vaixells i robant-los tresors que després enterraven en illes desertes...? És clar! Però el que potser ignoreu és

que no tots els pirates navegaven tan lluny, sinó que també n'hi havia a tocar de casa nostra. —Els nois i noies van badar la boca astorats, i la professora va continuar amb veu còmplice, sabent que ja els tenia a la butxaca—. Si us hi fixeu bé, veureu que a molts pobles de la costa hi ha masos amb torres de guaita (també se'n diu «torres de moros»), que és des d'allà on vigilaven que no s'acostessin pirates. Quan això passava, el vigia avisava, i aviat la notícia recorria la comarca sencera amb la velocitat de la pólvora. La gent es tancava a casa i barrava les portes, amagava el bestiar i els seus fills, no fos cas que aquells homes despietats els els prenguessin. Si hi eren a temps, es reunien uns quants homes, armats amb aixades i forques (perquè eren tots gent de pagès), i feien el que podien per defensar les seves llars. Aquestes petites tropes de voluntaris eren conegudes amb el nom de sometent (perquè venien «metent so», fent fressa per espantar l'enemic) i, per això, cridar o tocar a sometent vol dir demanar ajuda en una situació desesperada. Al nostre poble n'hi ha unes quantes, de torres com aquestes, i també un munt de llegendes que parlen de l'època en què els pirates sarraïns assolaven aquests rodals. No hi ha mas que no tingui alguna història per contar, i també les platges on ara ens banyem, escenari d'alguna cruel batalla, recorden els temps dels pirates. A veure si en podeu esbrinar alguna cosa, perquè us demanaré que en feu un treball.

A en Joan, que era una mica somiatruites, li agradaven les històries de pirates, i saber que n'hi havia hagut al seu poble va ser un gran descobriment. Camí de casa, s'imaginava com devia haver estat viure en aquella època, sota l'amenaça de ser atacats, robats, segrestats, o en el pitjor dels casos assassinats, pendants sempre dels avisos dels vigies de les torres. Justament allò era el que no havia acabat d'entendre: per què en deien «torres de moros»? A la seva escola n'hi havia uns quants, de nens magribins, i mai no havia sentit a dir que habitessin en torres; a menys, és clar, que la professora es referís als blocs de pisos on vivia el seu amic Amin, als afores del poble.

L'Amin anava a tercer. Era un noi estudiós i molt reservat a qui, a diferència de la resta dels seus companys, jugar a pilota no li deia gran cosa. En comptes d'això, preferia passar les hores d'esbarjo assegut en un banc, a l'ombra d'un pi, llegint llibres d'aventures. En Joan l'havia conegut per accident a començament del curs anterior, un dia que li va venir mal de panxa i va haver de deixar el seu partit de futbol. Com que se sentia incapaç de córrer, se li va anar a asseure al costat i, per falta d'altra distracció, li va demanar què feia.

—Llegeixo —li va contestar l'Amin amb cara de genuïna estupefacció—, ves quina pregunta més ximple de fer!

—Què llegeixes? —va voler saber ell, sense fer-ne cas.

—Un llibre d'aventures... T'agraden els llibres d'aventures?

—No ho sé... És que no llegeixo gaire, jo... —va admetre en Joan, que era més aviat de videojocs—. I és interessant, aquesta història?

—I tant! —es va engrescar el noi—. Va d'un país on cada any seleccionen un nen o una nena de diferents pobles per fer-los participar en uns Jocs...

—Com uns Jocs Olímpics, vols dir?

—Més o menys. També han de superar proves, però aquí només hi ha un guanyador, que s'emporta un gran premi. En canvi, els que perden...

—Els que perden què? —va preguntar, sobtadament interessat pel desenllaç d'aquella trama aparentment absurda.

—Si ho vols saber, llegeix-te el llibre! —fou la resposta de l'Amin que, en sonar el timbre, el va tancar d'una revolada i sortí corrents cap a classe, i va deixar en Joan amb una altra pregunta a mig fer. Però abans de desaparèixer per la porta, es girà i li cridà:— Demà ja me l'hauré acabat. Si vols te'l deixo!

D'ençà d'aquell dia, s'havien fet inseparables i, gràcies al seu nou amic, en Joan també havia acabat esdevenint un voraç lector de llibres d'aventures, que compartien a les hores de l'esbarjo, asseguts al mateix banc on s'havien conegut. Feien una fila ben peculiar. En Joan, que encara no havia fet l'estirada, era menut, pèl-roig, pigallat i blanc com un glop de llet...

Un autèntic belluguet amb cara de murri. L'Amin, per contra, aparentava més anys dels que tenia, en part a causa d'una major alçada i corpulència, però sobretot pel seu posat greu i la manera reflexiva que tenia de parlar. Però malgrat ser diferents com la nit i el dia, els unia una amistat genuïna que no entenia d'edat, de raça ni creences; un model que el professorat sovint lloava a les reunions de la comissió de convivència.

Tanmateix, no tot eren flors i violes: els nois amb qui en Joan solia jugar a futbol a primer curs, ara el miraven diferent, i en sortir de l'escola ja no l'esperaven per tornar plegats a casa com feien abans. Els seus pares s'havien adonat que ja no el venien a buscar per anar a jugar a la placeta, i li havien preguntat si passava res, però ell no havia gosat explicar-los la veritat. No sabia ben bé per què, però li feia l'efecte que ells tampoc no ho haurien entès. Al seu poble, els nois del país com ell anaven per una banda, i els magribins (els moros, com en deien els grans) per una altra. No és pas que es barallessin, o coses per l'estil, simplement eren dues comunitats que es miraven de reüll, amb una certa malfiança i, en el millor dels casos, s'ignoraven educadament. Les coses sempre havien estat així, i així semblava que seguirien sent generació rere generació.

Aquella tarda, en Joan va sortir de l'escola fascinat per l'explicació de la professora i, com que no

va veure l'Amin enlloc, va decidir anar a buscar-lo a casa seva. Hi havia estat només un cop, una vegada que li havia de deixar un llibre, però tot i així li semblà que no tindria problemes per trobar-hi. Al capdavall, el seu poble tampoc no era tan gran, i ell ja s'hi bellugava amb autonomia.

Els barris on vivien no només es trobaven en extrems geogràfics oposats del poble, sinó que el seu aspecte era també diametralment diferent. Al d'en Joan, situat a la falda d'un turó poblat de sureres i pins, per on els carrers serpentejaven ombrívols, la gent tenia cases amb jardí, envoltades de tanques de filat i bruc que barraven el pas i la visió des del carrer. N'hi havia algunes que fins i tot gaudien d'una piscina privada, oculta perquè no devien voler que els vianants ocasionals els veiessin en banyador.

Però el barri de l'Amin, on ara s'endinsava, era un entramat urbà rectilini on els carrers s'estenien eixuts sota la solana cruel, atapeïts de cotxes aparcats sobre les estretes voreres, per les quals homes barbuts amb barrets de roba passejaven arrossegant la gel·laba en silenci, com espectres d'un altre temps, o s'asseien amb posat greu als cancells, amb cap altra ocupació aparent a la vida que deixar-la transcórrer segon a segon davant dels seus ulls mig aclucats. En comptes de cases unifamiliars, allà hi havia blocs de pisos, tots iguals, d'un color cigró que li resultava una mica depriment. A les finestres, a banda d'un eixam

d'antenes parabòliques que apuntaven a l'orient, hi penjaven tot de cortines atapeïdes i, a les plantes més baixes, les baranes dels petits balcons apareixien cobertes amb estores. Tot plegat traspuava una atmosfera de secret, com si ells tampoc no volguessin ser vistos des del carrer.

Una mica neguitós, va identificar per fi l'escala on vivia l'Amin i, com que el portal era obert, s'hi va endinsar sense aturar-se a picar a l'interfon. A mesura que pujava, li arribaven, amb prou feines mitigades per les portes dels pisos, les aromes intenses d'espècies desconegudes, acompanyades de músiques de cadència seductora i veus incomprensibles, que el van transportar, en un instant, a un món completament diferent del seu. Quan va ser a la quarta planta, va recordar que no sabia el número de la porta, i va estar temptat de deixar-ho córrer fins l'endemà, però, a la primera ullada al replà, la va reconèixer de seguida. Premé el timbre i esperà uns segons retenint l'alè. En realitat, no havia sentit cap soroll, cosa que el va fer sospitar que potser no funcionava, i es disposà a picar amb el puny. El tenia alçat enrere, per agafar embranzida, quan la porta es badà grinyolant i aparegué una dona amb el cap embolicat amb un mocador, que se'l va quedar mirant sense pronunciar paraula.

—Bona tarda —digué ell, en adonar-se que, si no parlava, s'estarien tota la tarda fitant-se l'un a l'altre com dos mussols muts—. Que hi ha l'Amin?

La dona, que devia ser la mare, no li va respondre, però li va somriure abans de girar-se cap al passadís i proferir un llarg discurs en el seu idioma. De tot plegat, només n'aconseguí entendre el nom del seu amic, el qual va aparèixer corrents, tot oferint-li la mà a tall de salutació. Malgrat la sorpresa que li va causar aquella actitud tan formal, en Joan l'hi prengué, i els dos nois van encaixar cerimoniosament davant la mirada complaguda de la senyora, que tot seguit, i encara sense dir res, es va retirar.

—No parla català, la teva mare?

—L'entén, però no, no el sap parlar.

—I el teu pare tampoc?

—Ell sí, una mica, tot i que prefereix parlar castellà. Diu que el castellà el sap tothom i que, quan tornem a Fes, el català no ens servirà per a res...

—Que marxeu? —es va alarmar en Joan.

L'Amin es posà a riure, com si aquella pregunta fos la poca-soltada més gran que li haguessin dit mai.

—Fa anys que li sento la mateixa cançó, però estic segur que ja no ens mourem d'aquí. Ho diu només perquè els meus avis no es pensin que ja no se'ls estima... I una mica també per evitar que nosaltres oblidem d'allà on venim...

—Em sembla bé, això. És important saber d'allà on vens —ponderà en Joan, més tranquil en saber que no s'hauria de quedar sense el seu amic.

—Quasi tant com saber on vols anar... —reblà l'Amin amb un to transcendent que no s'esqueia a un marrec de la seva edat, i sostingué un instant el posat reflexiu, com si ell mateix hagués de menester temps per pair les seves pròpies paraules; però de sobte el seu rostre perdé l'aire de gravetat, i s'il·luminà de nou amb candidesa adolescent abans de preguntar:— Per què has vingut?

En Joan es va quedar un moment parat fins que no es va adonar que, amb aquella pregunta, l'Amin no pretenia res més que allò que deien les paraules amb què l'havia formulada: esbrinar el motiu de la seva visita. La qual cosa, ben vist, es podia entendre, perquè era el primer cop que es produïa.

—Et volia parlar d'una cosa que ens han explicat aquesta tarda a classe.

—Deu ser una cosa ben important, si no t'has pogut esperar fins demà... Passa, que anirem a la meva habitació.

Al pis del seu amic tot era petit: el passadís, la cuina, la sala d'estar menjador, on la mare s'havia assegut a mirar una telesèrie en un canal de televisió per satèl·lit, i també la seva habitació, on hi havia, entatxonats, una llitera, un armari de contraplacat i una tauleta de nit, sobre la qual un llum de peu desllorigat il·luminava uns pòsters del Reial Madrid.

—Em pensava que no t'agradava, el futbol...

—Gens ni mica —somrigué l'Amin—. Són del meu germà petit...

—I és del Madrid? —exclamà bocabadat en Joan, a qui no ser seguidor del Barcelona li semblava un prodigi absolutament inconcebible. Aliè a la seva mostra d'estupefacció, l'Amin es limità a encongir-se d'espatlles.

—Aquests són Zinedine Zidane i Karim Benzema. Si el Barça també fitxés moros, suposo que ell s'hauria fet culé... —va oferir com a tot argument.

A continuació, va enretirar un manyoc de roba del llit inferior i el va convidar a seure.

—Bé. Vegem de què es tracta...

En recordar el motiu que l'havia portat fins allà, en Joan es va animar. Com a ell, a l'Amin el fascinaven les aventures, i tots dos es feien un tip de llegir-ne llibres. Ara, pensava, potser tindrien l'oportunitat de compartir-ne una de debò. Estava tan il·lusionat que no trobava la manera de començar.

—Sabies que aquí hi va haver pirates, i que atacaven amb vaixells per robar, i que hi havia batalles...? —arrencà per fi una mica atropelladament. En Joan era molt impulsiu, i quan s'emocionava la llengua li anava més de pressa que el cervell. També li passava que, a causa d'aquesta impulsivitat, no mesurava bé els riscos i s'enduia sovint ensurts i esbrincades dels pares.

L'Amin se'l va mirar amb cara de no entendre-hi un borrall, i ell s'engrescà d'allò més, perquè es

va pensar que, per fi, era ell qui el podia sorprendre amb una història inèdita! Llavors es va esforçar encara més a donar detalls i fer grans gesticulacions, com la professora, i volia parlar de tantes coses i de totes alhora que al final s'acabà fent un embolic. Per rematar-ho, l'Amin es va posar a riure.

—Per què te'n rius? —protestà en Joan, dolgut.

—Perquè t'expliques amb molt d'entusiasme... —li contestà el seu amic—, però potser t'ho hauries de prendre amb una mica més de calma, no trobes? —i continuà:— Així que avui us han explicat la història dels pirates?

A en Joan se li va quedar la cara ben llarga. Allò no s'ho esperava pas...

—Ja ho sabies? —esbufegà, decebut.

—Sí. També he tingut la mateixa professora, jo.

—Ah... —va fer, tot sorrut. S'acabava de topar amb un dels secrets transcendents de la humanitat, una lliçó que alguns trigaven molts anys a desxifrar: la majoria de les coses que els succeeixen a les persones són, per bé i per mal, la repetició d'allò que ja han viscut els que els han precedit.

Al cap d'un moment, quan va alçar la vista, els ulls li brillaven de nou il·lusionats.

—Haurem de fer un treball sobre els pirates al nostre poble... Potser em podries ajudar!

—Ja em començava a pensar que no m'ho demanaries! —contestà l'Amin, content que al seu amic se

li hagués passat la decepció—. Si vols, dissabte, que no tinc gaire feina, podem anar d'excursió i t'ensenyaré alguns llocs que vaig descobrir el curs passat i que trobaràs molt interessants, ja ho veuràs.